3-Д “Мозаикке” контент
(үлгү)

КЛАСС: 5-класс.
САБАКТЫН ТЕМАСЫ: “Манастын бала чагы” (2 саат)
1-саат: “Манас баатырдын төрөлүшү”
САБАКТЫН ФОРМАСЫ: аңгемелешүү, талкуулоо
САБАКТЫН ТИБИ: Жаңы билим берүү
САБАКТЫН МАКСАТЫ:

Билим берүү максаты: **“**Манас” эпосундагы Манас баатырдын төрөлүшү, бала Манастын турпаты, атасы Жакыптын абалы тууралуу түшүндүрүү;

Өнүктүрүүчү максаты**:** Кыргыз элинин турмушу, эл-жерди коргоочу баатырдын төрөлүшү тууралуу окуучулардын ой жүгүртүүсүн өстүрүү;

Тарбиялоочу максаты: Кыргыздын наристе төрөлгөндөгү сүйүнчүлөө, көрүндүк берүү жана наристеге ат коюу нарктары тууралуу аңгемелешүү.

САБАКТЫН МАЗМУНУ:

МАНАС БААТЫРДЫН ТӨРӨЛҮШҮ

(анимациянын сценарийи)

1-кадр:

«Манасчынын» үнү чыгып турат.

Боз үйдүн ичи. Бай Жакып уктап жатат. Эшик ачып, Чыйырды кирет. Жакып ойгонот.

«Манасчынын» үнү басылат.

Жакып байбичесин жанына чакырып, буларды айтат Байбичеси Жакыпетын жанына отурат.

Жакып: Байбиче, Кудай биздин ишибизди оңдойт бейм. Мен уктап жатып түш көрдүм.Түшүмдө бир керемет иш көрдүм.

Чыйырды: (Чыйырды Жакыпты карап, тыңшап калат) Болсун, байым, болсун,! Айтчы, угайын.

Жакып: (ойлуу) Түшүмдө көктөн шаңшыган үн угулат экен. Бул эмне деп караганча колума ак шумкар келип конот. Ак шумкар шаңшыганда үнү бүткүл ааламга угулат. Анан көктүн жарымын ээлеп, оозунан от чачкан укмуштуудай ажыдаар алдыма келет. Мен аны минип, кушту колума кондуруп алып, аалам кыдырып учат экенмин. Мен кайда барсам, баары мага таазим этип, баары мага багынып берет экен…

Чыйырды: (Чыйырды сүйүнүп, колун көккө сунуп, бата тилеп, жашыйт) Оо, байым! Түшүң түш болбой, туш келсин! Кудайым биздин зарыбызды уккан бейм! Оо, Кудайым, карыганда биздин тилегибизди бере гөр…

Жакып: (Жакып байбичесинин далысынан таптап, сооротот) Байбиче, кой жашыба. Андан көрө, жүрү, Акбалтага баралы. Акылман карыяларды чакырып, бул кереметтүү түшүмдү жоруталы…

Экөө ээрчишип, эшикке жөнөшөт.

2-кадр:

Жай мезгили. Кенен жайлоо. Катар тизилген ак өргөөлөр. Жакып айылдын карыяларын чакырып, түлөө өткөргөн. Түлөөгө келген карыялар уй мүйүз тарта олтурушат. Жакып менен Чыйырды элден бата тилеп турушат.Бардык карыялар бата берип жатышат.

3-кадр:

Күз мезгили. Кыргыз көчү узак жолдо чубап баратат.

4-кадр:

Кыш мезгили. Аппак кар. Боз үйлөр. Адырда мал.

5-кадр:

Жаз мезгили. Кенен жайлоо. Бай Жакыптын ак өргөөсү. Көктөн торгойдун сайраганы угулуп турат.

Боз үйдөн жаңы төрөлгөн баланын «ыңаалаган» үнү угулат. Ошол кезде үйдөн Зулайка чыгат.

Зулайка: (Зулайка ары-бери карап, бирөөнүн издеп жаткансыйт. Колун көзүнө алып, ары-бери карайт. Анан кыйкырып, Акбалтаны чаыкрат) О, Акбалта! Акбалта-а, кайдасың?

Акбалта шашып келет.Акбалта сүйлөгөнчө, Зулайка сүйүнчү айтат.

Зулайка: Акбалта, тууганга болсун сүйүнчү, душманга болсун күйүнчү!

Акбалта: Болсун, болсун, айт, байбиче!

Зулайка: Кудай зарлаган туягыбызды берди бейм. Чыйырды эркек уул төрөдү. Баланын балбан болор түрү бар, баатыр болор сүрү бар. Колуна кара кочкул кан уучтай түштү…

Баланын «ыңаалаган» үнү кайрадан угулат.

Акбалта: (сүйүнүп, карбаластайт).Болсун, байбиче, болсун! Оозуңа май! Баланын андай болгону-тилекти кудай бергени, байбиче!

Зулайка: (Акбалтаны шаштырат) Баатырым, бай Жакып кайда кетти деп, баары жүрөт табалбай. Сен дагы барып байды таап, сүйүнчү айт эртелеп.Тогуздап берген малынан ал. Кокучтап берген алтын-күмүшүнөн ал.

Акбалта: А-а, байбиче! Атка мине албай өчөйүп зорго турдум эле… Мейли, барайын, барайын. Балалуу болдуң дегенде, жүрөгү кабынан чыгып сүйүнөр, байым!

Акбалта байлануу турган атына көздөй жөнөйт.

Баланын «ыңаалаган» үнү угулуп турат.

6-кадр:

Жайлоо. Жайылган жылкылар. Жылкылардын жанында Жакып отурат. Ал жерде бир кара жалдуу кула бээ жаны эле тууган экен. Кулун жерде жатат. Жакып   жаңы туулган ак сур кулундун жал-куйругун сылап отурат. Жанында кара жалдуу кула бээ.

Жакып: *(Жакып ойлуу, жаны туулган кулунду карап өзүнчө сүйлөйт).* Жер жайнаган мал күттүм, бир балача болгон жок. Эки зайып алдым, элүү жашка келгенче, баланын үнүн укпадым. О аксарыбашылым! Байбичем аман-эсен көз жарса, кайыптан туулган ушул ак сур кулунду балама энчилейин. Оо, кудайым, тилегимди берегөр!

(*Ошол учурда Акбалтанын үнү угулат.*

Акбалтанын үнү: Оо-оооо!, Жакы-ы-ып, кайдасы-ы-ы-ң?!

Жакып үндү угуп, элеңдеп эки жагын каранат.

Жакып: Оо, кудайым, тилегимди берегөр. Акжолтоюм Акбалтам го?!, Сүйүнчү айтып келаткан бейм! Жакшылык кеп айтагөр.

7-кадр:

Акбалта Көкчолок атын минип келип калат. Келатып эле кыйкырып сүйүнчү айтат.

Акбалта: Оо, арстаным Жакып сүйүнчү! Иши оңолордун түшү оңолот дегендей, түшүң түш болбой, туш келди! Карыганда байбичең- кабылан тапты! Балаңдын балбан болор түрү бар, баатыр болор сүрү бар, колуна кара кочкуч кан уучтай түштү!

Жакып: (Жакып сүйүнүп, карбаластайт) Болсун, болсун, ак жолтоюм, Акбалтам! Сүйүнчүңө Камбарбоздун үйүрүнөн тандап туруп тогузду ал. Анан да мына бул баштык толо зар алтын. Аны да ал, Акбалтам!

(Жакып жайытта жайылган жылкыларды көргөзөт)

Акбалта: (*Акбалта Жакыпка келет. Экөө кучакташып көрүшөт.)* Баланын туулганына эмес, турарына сүйүн -деген! Балаң калктын камын жеген, элдин зарын уккан, канатына калкалап, багып алар уул болсун! Кара жанын эмес, калктын камын ойлогон, мал багар эмес, эл багар эр болсун! Оомийин!

Жакып: *(Жакып Акбалтага жерде жаткан, жаңы туулган кулунду көргөзөт да, мындай дейт.)* Мына бул кара жалдуу кула бээнин кулунун балама энчилейин. Уулум байбичемдин этегине түшкөндө, бул кулун жерге түштү. Кайыптан бүткөн бул кулун балама канат болор аргымак болсун-деп тилеп отурам.

Кулун турат да, так секирип ойноп, энесин эмет.

Акбалта менен Жакып кулунду карап, сүйүнүп турушат.

8-кадр:

Кенен жайлоо. Бай Жакыптын ак өргөөсү. Көктөн торгойдун сайраганы угулуп турат.

Уй мүйүз тарта отурган эл.

Жакып менен байбичеси экөө элден бата алып, баласына ат койдурайын деп, карыяларды чакырган.

Жакып менен Чыйырды элди карап турашат. Жакыптын колунда - бала.

Жакып: О, эл-журт! Мен силерди чакырганым- ушул балама ат коюп бергиле. Атын эл койсун дегеним- уулум элдин уулу болсун дегеним!

Эл ойлуу. Эч ким унчукпай турушат. Бир аз убакыт өтөт. Торгой сайрап турат.

Ошол маалда бир дубана пайда болот.Дубана элдин жанына келет. Эл дубунаны карап калышат.

Дубанынын колунда таягы бар. Алыстан келаткандай түрү бар.

Дубана: *(Элди бир карап, анан Жакыпка кайрылат)* Бай Жакып, макул десең, балаңдын атын мен коюп берейин. Берчи мага балаңды.

Жакып баланы дубанага берет. Дубана баланы колуна алып, көзүн жумуп, унчукпай кыйлага турат. Эл аны таң калып карап турушат.

Дубана: *(Толкундануу менен буларды айтат):*

Пайгамбардын келбети-
Баш жагына «мем» келсин.
Олуянын келбети-
Ортосуна «нун» келсин.
Арыстандын боруму-
Аягына «сен» келсин.
Үчөө-бирине бири тең келсин.
Ал үчөөнү кошкондо-
Аты болсун- «Манас»!
Заты да болсун Манас!
Ooомийин!

Эл жалпы «Оомийин!» деп бата кылат.

Дубана баланы Жакыпка карматат.

Жакып баланы колуна алып, сүйүнүп, баларды айтат.

Жакып: Дубанам, сени кудай жалгасын! Сенин койгон атыңды эл макул көрдү. Анда эмесе, баламдын аты Манас болсун! Ыракмат, дубанам!

Дубана ошол маалда көздөн кайым жок болот. Жакып да, эл да эки жакты карашып, дубананы таппай калышат.

Жакып: Оо, эл-журт! Касиеттүү дубана балама ат койду. Баламдын аты Манас болсун! Баламдын аты Манас болсун! Манас болсун!

Эл: “Манас, Манас, Манас!» деп кайталап айтышат.

«Манасчынын» үнү чыгат.

(соңу)

КОМПОЗИЦИЯСЫ: Системалуу, бир кылка сюжет.

СЕРИЯНЫН САНЫ: 1 СЕРИЯ

ТИЛИ: кыргызча (орусча, өзбекче, тажикче, англисче субтитрлер менен)

АУДИТОРИЯ: мектеп, бала бакча (кыргыз, орус, өзбек, тажик тилдүү)

ЖАНРЫ: драмалуу

Обьекттердин саны: 10дон ашпайт.

КААРМАНДАРЫ: 6 негизги каарман жана массовка катышат.

(аягы)